

ի լրջա ընծայել զիշխանադն զմատենագիրն) Դբատ
որ Թէեւ որդի Կոստանդեայ մեծ Կոմսին Կոռէ
կոսոյ, Թէեւ եղբայր Հեթմոյ առաջնոյ՝ արքային
մերոյ, Թէեւ սպարապետ զօրաց նորա • բայց և
այնպէս կամեցաւ. գողնալ վայրկեանս ինչ ի
բաղմամարտ դարուն յայնմիկ յերեսաց ծանր
զբաղանաց պետութեանն յաղագս ի գրի հար-
կանելոյ՝ զբաղաբական և զլրօնական իրաց զրոյցս
մերոյ ազգի սկսեալ յաւուրց անտի Կազկայ
առաջնոյ Բագրատունւոյ • Շատ է մեզայս պա-
րագայ առ ի համողել զամենայն որ Թէ՛ սպա-
ռութմն գիր և ընթերցուած չէին հալածեալառ-
պատմագրաւ մերով յարքունեաց շայոց, և Թէ
ուսմունք պէսպէս մուտ գործեալ էին և մշա-
կէին արդեամբ առ իշխանաւորս և սոսկականա-
ազգի մերոյ • վասնզի ապայուցեալ ճշմարտու-
թիւն իմն է Թէ՛ եթէ պետութիւն ազգի ուրու-
անփոյթ է զիմաստութեան, ընդունայն են բնաւ
ճիշդ տմբողջ ազգին առ ի յառաջեցուցանել
զայն • որ յայնժամ և եթ՛ ծաղիկ գրագիրտու-
թիւն՝ յորամբ իշխանք ընծայեն այնմ օրինակ
և իրագոյս • Լորանի ազգին օրոյ իշխանք իւր
զհետ ընին իմաստութեան, հանձարոյ և հրա-
հանգաց • եղնիկ ազգին օրոյ իշխանք իւր ան-
փոյթ են զիմաստութեան, զհանձարոյ և զհրա-
հանգաց •

Պերլինի կաշիքի Բրադեն կոչումը օրագրում թիվ 11-23 հոկտեմբերի հետեւեալ յօդուածը կը հրատարակէ, որ նշանակուած է արժանի է, քանորով Բրադենի և Ռուսիոյ կառավարութեանց մէջ եղած այժմեան մտերիմ բարեկամութիւնը կը յայտնէ:

«Մասնաւոր օրը նշանակուած կը համարուի այն պիտի դէպքով մը, որ հասարակութեան ուշադրութիւնը շատ հետեւ կը տանի: Ռուսաց օգոստոսի կայսրը այսօր Պերլին պիտի հասնի Բրադենի բարձրագոյն թագաւորաց տիրոջ իշխանին հետ տեսնուելու համար: Այն դէպքով որով այս դէպքը կը զգուշացնէ մեր երկրին մէջ անխառն ռաբալութիւն մըն է:

«Ռուսաց ինքնակազմ օգոստոսի անձին վրայ, կայսերական անձինք երկու ի վեր, երախտագիտութեան յիշատակներ շատ ունիմք իւր ամեն ըրածներուն համար՝ վասն հաստատուն օրհանգիստի աշխարհիս կազմակերպութիւնը, նմանապէս կատարեալ համակրութիւն ունիմք Նորին Վեհափառութեան վրայ վասն արեւելեան և վեհաճանկան կերպին՝ որով ձեռք զարկաւ շատ միտն ճորդերու աշխատութեան գործոյն այնպիսի գործ մը՝ զոր Ալեքսանդր Ռաջնոյն վեհաճառքը իւր ճգնացը ամենէն բարձրագոյն նպատակը ըրած էր:

«Այլևս պարծանք է մեզ, որ իւր ժողովրդոց մտերիմ սիրովը շնորհակատեալ դրացի մեծ տէրութեան մը վեհապետը՝ կը մեծարուի և կընդունուի այսօր մեր թագաւորաց իշխանէն, որուն վրայ բոլոր ազգերն յարգանք և անձնանուէր երախտագիտութիւն ունին: Այն ազգը որ արդիս օրինակ կընկատէ այսօրուան խորհրդակցութիւնը, որ առհասարակ մըն է վասն մտերիմ յարաբերութեանց ի մէջ Բրադենի և Ռուսիոյ: Այս յարաբերութիւնները գրեթէ դարեւ մը ի վեր երբեք չգաղարեցան, թէպէտ և զանազան դէպքեր և դարձումներ պատահեցան: Աստի այսուհետեւ ևս, այս երկու վեհապետաց համաձայն զգացմունքը նոյն մտերիմ յարաբերութեանց մէջ պարզութիւն մը պատահելու քաջաբան պիտի առնու միշտ:

«Բայց այսօրուան օրը ուրիշ այնպիսի ծանր աշխուժութիւն մը ունի, որ երկու դրացի մեծ տէրութեանց սահմանագիտութեան անդին կանգնի: Այս երկու մեծ վեհապետաց խորհրդակցութիւնը աւելի մէկ երաշխաւորութիւն մըն է խորհրդութեան հաստատուն մնալուն, այս անգին բարեբը որուն մեծ կարօտութիւն ունի Նիւրպան: Վասնզի ամեն տեղ ուր իւրաւանց և արդարութեան սկզբանց հաւատարմութիւնը կատարեալ կերպիւ հաստատուն է ինչպէս որ այս երկու վեհապետաց քրտին մէջ, որիցէ անձնական խորհրդակցութիւն մը ապահով կընէ զմեզ թէ այս սկզբունքները մեծ

արժէք մը պիտի տանան միշտ վասն բարօրութեան ժողովրդոց»:

Ստանի թայիլ օրագրոյն հոկտեմբերի 7-19 թուոյն մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդամք:

«Ինչեալ երկու շաբթի օրը՝ Նաբոլէոն Նիքոլէին զինու զորութեամբ ձեռք բերուած հաշտութիւնը կարգադրեցաւ Չուրիի մէջ: Պայմանները միեւնոյն են ինչպէս որ հաստատուած էին Վիլաֆրանքայի մէջ: Բնագրութեան Վիլաֆրանքայի մէջ մասը Վաստիոյ ձեռքը կը մնայ: Իսկ միւս մասը Վիլաֆրանքայի մէջ թագաւորին կը մնայ, որ իւր վրայ կառնու Ռոմպարտիոյ պարտուց մէկ բաժինը՝ մասնաւոր պայմաններով որ կարգադրուեցան Պէլիզայի թագաւորին վիշտորդութեամբ: Այս պայմանաց համար զատ գաշնագրութիւն մը եղաւ՝ որ վաղը պիտի օտորագրուի: Վաղը կան ձեռքէն եկածին շաբթի բարեկամական միջոցներով պիտի աշխատի վերստին իրենց անձնոյն վրայ հաստատել վեհապետական գերդաստանները որ արտաքսուած են թուականայէն, Բարմայէն և Ստանայէն, թէպէտ և գիտեմք ի պաշտօնական յայտարարութեանց թէ Նաբոլէոն Նիքոլէին կայսերական կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ Վաստիոյ որ զինու զորութեամբ վերահաստատէ փախտական վեհապետները:

«Իսկ ի մասին միաւորութեան իտալիոյ նախագահութեամբ Պալին, խօսք մը չըլլար: Հաւանական է թէ արագան Հայը, որ բաւական զբաղանք ունի թէ կուզէ պահպանել իւր ապստամբեալ երկիրները, պիտի չուզէ ընդունիլ գերակայութիւն մը թէ և պարզապէս պատուի ինչանութիւն մը ըլլայ: Չուրիի հաշտութիւնը տարակուսանաց և անձնութեան ժամանակի մը մէջ ստորագրեցաւ, և այս հաշտութեան գործը որուն ամեն մասը անհամբերութեամբ կըստենք երկար ժամանակէ ի վեր, չեղեալ թէ կարգադրած ըլլայ և ոչ մէկ ի գլխաւոր ինչոց որ կը խառնուի իտալիան և Նիւրպան:

«Նոգուտ է դարձեալ դատաքննել Վիլաֆրանքայի հաշտութիւնը, քանզի գուցէ հարկւր անգամ ընդնք...: Բայց տէրութեանց քաղաքական անձանց պարտքն է հնարաւոր օգուտը ձեռք բերել ամեն պարագաներէն: Ուստի Նիքոլէին կը վերաբերի այնպիսի ընթացք մը բռնել որ ներկայ տարւոյն եղելութիւնները, որչափ որ կարելի է, օգտակար ըլլան Նիքոլէին համար: Որովհետեւ յեղափոխութիւնը Ֆիորենցայի և Ռոմպարտիի մէջ ըմբոստեցողութիւն մըն է, և որովհետեւ ժամանակիս դարձումները այնպիսի փոփոխութիւններ բերին զոր ամեն երկրի շատ երեւելի անձինքը կը ցանկային տեսնել, ուստի Նիքոլէին կառավարութիւնը ազգէ ըրաւ խնդրելով որ իտալիան իւր վաղեմի կացութեանը մէջ

դարձեալ չիմայ: Նիքոլէին Վիլաֆրանքայի միաւորութիւնը ընդ Վարանիոյ թագաւորութեան՝ անշուշտ բարեբաղդ դէպք մըն է Վիլաֆրանքայի համար: Բայց միայն ասոնք չեն իտալիոյ ժողովուրդը, մասնաւոր ըստ Նիքոլէինի կառավարութիւնը՝ հասարակաց կարծեաց հաւանութեամբ, ու զից անկախութեան բարեբը ընդարձակել նաեւ կենդանական իտալիոյ ժողովուրդոց վրայ: Վաստիոյ արքունիքը իւր սովորական յամառութեամբ, կը պահանջէ զճիշտ գործադրութիւնը պայմանաց որ հաստատուեցան Վիլաֆրանքայի մէջ և կը պահէ օրինաւոր փաստի երեւութիւն մը թէ արտաքսուած դքսերուն կրաւորներ և Վիլաֆրանքայի միւս մասնակցութեամբ Վիլաֆրանքայի վրայ ունեցած իրաւունքը միեւնոյն հիման վրայ հաստատուալէն: Բայց Վիլաֆրանքայի կամքը մեծ զօրութեամբ երեւան ելաւ և թէպէտ Վաստիոյ և Վաղըի հաւանութիւնուն զբերուն վերագործին, սակայն այս տէրութեանց առաջինը պարտաւորեցաւ նաեւ միջամուխ չըլլալ իտալիոյ գործոց զինու զօրութեան երկրորդը պարտաւորեալ չէ բռնութիւն բռնեցնել, ուստի թող երկուքն ալ ընդունին ժողովրդեան որոշումը՝ որուն միայն կը վերաբերի այս գործը: Եթէ թուականայի ժողովուրդը զմեծ դուքս վերստին իւր անձնոյն վրայ կընտրեցնէ թէ Ռոմպարտի ժողովուրդը կը հնազանդի պալին, շատ ազգէ: Բայց եթէ այս վեհապետը գէտ կը ընտնէ բարեկամական խրատոյց այս երկու տէրութեանց, Վաղըի ու Վաստիոյ իւր խղճի մասը կընայ զորոյցէ թէ իւր խոստումները ձգելու ի գործ դրաւ»:

Վիլաֆրանքայի Օւի-Տեֆէլ-Ռոմպարտիոյ թագաւորութիւնը իւր թուոյն մէջ, որ ի 13 հոկտեմբերի, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կընէ Վիլաֆրանքայի կայսեր պատասխանայն վրայ, զոր առաջին Վիլաֆրանքայի արքայի պատասխանայն տեսնալու թեանք:

«Վաղըի ու Վաստիոյ կայսեր Վորոյի արքայի պատասխանայն տեսնալու թեանքն ամենէն չարացաւ իտալիական խնդրոյն ինչ ըլլալը: Իսկ իւր մը, որ տակաւին ի կախ կը մնայ և որուն լուծմանը անձնքն սկստած անեղի անհամբերութեամբ կըստեն: Նաբոլէոն Նիքոլէին կը խոստատուին նաեւ թէ ձեռք մէջ է իտալիական խնդրոյն կայսեր և այնպիսի պարագայից մէջ իրեն յատուկ հրահանակներ թէ մեծ չիմարութեան մէջ կը գտնուի ի մասին վայելուչ կերպիւ կարգադրուալ այս գերակայութիւնը: Վասն ինչ համոզուած ըլլալ յանձնման, թէ Նաբոլէոն Նիքոլէին միտքէն չկրնար անցնել թող տալ որ կողմնորդի լիկեղեցաց վեհապետը և սուրբ Վիլաֆրանքայի իւր անշուշտ հաւանութիւնը մէջ, Վաղըի ու Վաստիոյ շարժումն ալ այս եղեակ դրութեամբ սկսուած է, բայց միայն ասով գոհ

Թագաւորութիւն և ունի երրորդի եղև արդարեւ թագաւորութիւն վերանորոգութեան ուղի մանց և կը թուութեան առջայս: և եթէ Նիքոլէին հաշտ ակամբ հայեցեալ էին առ Հայաստան ժողովուրդն, պարզեցին հարկաւ բարի և իմաստասէր թագաւորին այնպիսի ժառանգաւ հաղորդս իւրոց առաքելութեանց, սակայն թուի թէ նախնիք մեր չեղէն արժանի այսմ շնորհաց: ամին իրի և մահուամբն և ունի երրորդի շնորհ և լոյս իմաստութեան առ Հայս Վիլիկիոյ, և անկաւ վերստին աղքն ի խորհրդատու ագիտութե յոր դնայ ցարդ ընդ խաբխալի:

Հերթը է մեզ խօսել զուսմանց առ կիլիկեցի շախմի մեր Վարձցուք ի Սմաւո և յերկն իւր: Չունիմք պետ ինչ թարթալիկ յայլ մատն նախիրս առ ի գիտել զժամանակ ծննդեան նորա՝ զինանս և զգործս: Բաւական է՝ եթէ ակն արկցուք միայն յիւր գործ, և խոյլ մեր առ հասարակ սուցէ զլուսմն: Սմաւո ասէ զինքնէն ծնեալ յամի տեառն 1208 «ի թուականին ՈՏԷ ծնաւ գունդ ստարք թարգմանող պատմութեան» Նոյնն երես 99, ասէ զանձնէ գու մի ի պաշտօնէն ի և ունի երրորդի «և ուր իմանայ թէ՛ գոյ այլ իմաստուն և գիտուն և աղղ ի գործ կամ ի զինուորութիւն կամ ի խօսս և ի պատասխանիս յղեր և կոչեր խոստմամբ և հանգուցաւ

նէր պարգեւք, յորոց մի ես եմ՝ Սմաւո սպարապետ՝ թարգմանող տառիս և պատմութեանս»։ Եւ զի և ունի երրորդ թագաւորեաց յամէ տեառն 1108-1218 ՝ ճշտել խօսելով՝ այսմ գրէ թէ անմարտ է գոյ. իւր զի եղեալ նաեւ թէ երկրորդ Սմաւոք միեւնոյն անձն իցեն, և թէ և ունի երրորդ կացոյց զիս ի պաշտօն ինչ արքունի գէթ ի վերջին ամի կենաց իւրոց, բայց և այնպէս Սմաւո ինչէր յայնժամ ևս ոչ ինչ աւելի քան ինչ կամ տանն ամաց մանուկ ծնեալ գորով յամի 1208, և և ունի երրորդ մեռեալ յամի 1218, Ստիւա մի ստարք, հրեշտակութեան գնացեալ ասէ զինքնէն հրամանաւ եղբոր իւրոյ չեթմոյ առաջնոյ առ մեծ խանն թագաւորաց «ի թուականին ՈՏԷ գնացի ես Սմաւո գունդը տալըս ի թագաւոր, և ի թուականին ՈՏԷ գար ձայ առ եղբայրն իմ չեթմոմ թագաւորն»։ Ապաքէն եթէ Սմաւոք եղբայր չեթմոյ առաջնոյ, էր ուրեմն և որդի ի ստանալեայ՝ մեծի կովսին իտալիոյ, որոյ ցեղն ինձմացեալ Սուրբնէն էանց՝ թագաւորեաց ի Հայս յամի 1226:

Բաղում անկամ ասէ Սմաւո զինքնէն գտեալ ի պատերազմանս թշնամեաց ի պաշտօնաւոր ի հայրենեաց իւրոյ, գործինակ «Եւ թագաւորս հայրն պարոն ի ստանալեին ու Սմաւո գունդը տալըս եկին, մտան ի Տարսուս, և թագաւորն

(Չեթմոմ) իւր հեծելովն կայր յՍտանոյ, թուրքն սղորեաց (պաշարեաց) զՏարսուս իջան ի գաշտն հետ գեային, և զերեցին զամէն երկիրն, և կեցան վեց օր, և ապա ել ամին որ եկնէին ընդ Վուկիոյ կապանն: Եւ թագաւորն հեծելովն ի հետ ել, և թագաւորս հայրն և Սմաւո գունդ ստարքն (ևս եկին) և հասին ի տեղ մի որ Սայծու տանն: Եւ թշնամին գարձաւ անթիւ շատ ի հետ: Եւ մեք գիպեցաք, և Սուրբ Ստեփանն խանգարեցաք, և կողորդելով վարեցաք ինչպիսի Պաւտանդէ: Եւ յետ այլ մէկ տարւոյ, ի թուականին ՈՏԷ (1247) արարին շատ ժողով՝ ու եկին, մտան ընդ Վուկիոյ կապանն 260 հազար մարդ և բոլոր պատեցին զՏարսուս, և Սմաւո արահայրն և ես Սմաւո գունդ ստարքս մտաք ի Տարսուս: Եւ եթէ զամէն նկողմ թարեաց ու կախ գրեալ էաք, նա կարի շատ էր լաւ: Հենց որ ի ջրմտին գեհն ու ի ջրեկն աղէկ նեւ տնկեց մի փղոցին զպարսկալ, ու շատ մեռան յերկուց կողմանց, բայց ի գրեցին հարկը տարալի, զի ունեալ ընդ ներքս աղէկ ֆաւանկի չարիւսաւք»։ Եւ ապա ի ցուցակի սպարապետաց Հայոց՝ ընդ այլ յիշատակի Սմաւո ամի գունդ ստարք տէր Պաւտանդին: Եւ թէ նոյն իցէ այս անձն ընդ պատմութիւն մեր՝ չունիմ տեսնել ինչ որոշակի:

(Մատթոյր յաղագրութեան)

չեն ընթար . այլ կրթադձան որ արդեամբ և գործ-
քով օգնութիւն տրուի Պապին : Սակայն կայ-
սեր ատենախօսութեան մէջ այս բաղձանքին
վրայօր խօսք մը չկայ : Ստորգ է որ կը յիշեցնէ
թէ Վաղղիան բերաւ և նստեցուց զպապը իւր
աթոռոյն վրայ . բայց անմիջապէս կը յարէ նաև
զյիշատակն խրատուց որ տրուեցան յայնժամ,
և այս բանը այնպիսի սաստիկ կերպիւ մը եղաւ
որ գրեթէ պայմանագրութիւն մը կը համարուէր :

«Կերէի թէ գաղղիացի կայսրը կը յայտարարէ
թէ նոր բարեկարգութեանց միջոցաւ , Նիկիացի-
ւոյ վիճակները և հաւանականաբար գրեթէ թիւն-
ները Վաղղիոյ սահմանագրութեան ը նման կար-
գադրութիւն մը ձեռք բերելով , ամեն դժուա-
րութիւնները կրնան զիւրանալ և օրինաւոր
բարեկարգութիւնը յաղթական պիտի ըլլայ ա-
ռանց զինք գործածուելու :

«Նշանակութեան արժանի գէպք մըն է , որ
յորդորելու համար զսուրբ աթոռը որ այս բա-
րեկարգութիւնները շնորհէ , կայսրը անկարկու-
թիւն կընէ մօտաւոր ժամանակին յորում գաղ-
ղիոյ զօրքը պիտի քաշուին Հռոմէն : Այնտեղ
հարցում մըն է զոր Նաբոլէոն Նորթը կընէ իւր
ատենախօսութեանը մէջ ըսելով . «Երբ որ մեր
զօրքը պիտի քաշուին , ինչ պիտի թողուն իրենց
ետեւ . անիշխանութիւնը , սուկումը , կամ խա-
ղալութիւնը : Չեմք ուղեր այս հարցմանը պա-
տասխան մը տալ , որ իրաց վիճակէն ինքնիրեն
կընէտեւի . բայց կը պարտաւորիմք յայտնելու
թէ Նաբոլէոն Նորթը մեծագէտ կրօնալի եթէ
կը յուսայ թէ նոր բարեկարգութեանց հաստա-
տութեամբ կենդրոնական իտալիան իւր ան-
դորութիւնը պիտի գտնէ : Ամենէն ազատասի-
րական բարեկարգութիւններն անգամ չեն կրնար
համոզել կենդրոնական իտալիոյ այժմեան տիրող
կուսակցութիւնը , որ կամաւ թողու իւր իշխա-
նութիւնը . քանզի այս կուսակցութիւնը շատ
հեռու գննել և թող տուին որ շատ հեռու եր-
թայ . ուստի անկարելի է որ բարեկամօրէն և
խաղաղ կերպիւ ետ դառնայ : Հարկ չէ հետա-
դատութիւններ ընել այս մեր ըսած ճշմարտու-
թիւնը հաստատելու համար . քանզի բացայայտ
է : Սիւս կողմանէ կենդրոնական իտալիոյ իրեն
գիրը այն աստիճան հասած է որ յետ այսորիկ
ժամանակ չկայ «Հանդարտութեամբ ճշմարտու-
թիւնը» փնտռելու աշխատիլ և կերպ մը գրող
նէլ այս խնդիրը լուծելու :

«Չկայ մէկը որ աւելի ուրախանայ իրաց այս
վիճակին վրայօր քան զԲազիլիան (Նիզիոյ) որուն
այժմեան տեսուչներն են ըրտ Ռէլիքսթըն և
ըրտ Նոն Ռասէլ : Իտալիոյ լրագրութիւնները
յայտնապէս կը զրուցեն թէ յեղափոխութեան
ակնկալութիւնը (Նիզիոյն է , և ի յնտոնի օրա-
գիրները անկեղծութեամբ կը հաստատեն անոնց
զրուցածները : Ով որ աչքէ անցուցած է Նիզ-
իոյ քաղաքականութեան տարեգրութիւնները
Իտալիոյ նկատմամբ՝ չկրնար երկբայիլ թէ այս
առթիւ մէջ Նիզիոյցուց ցուցուցած ջերմե-
ռանգութիւնը վասն ազատութեան իտալիոյ
պատճառներ մըն է , և այս զգացման միակ և
ճշմարիտ շարժառիթը իտալիոյ թիւնն է զոր
Նիզիոյն ունի ընդդէմ Վաղղիոյ և Վատրիոյ :
Եւ ահա այս կերպիւ իտալիան խնդիրը գաղ-
ղիական և անգղիական խնդիր մը ըլլալու վրայ է :

—Ստորգի վէճին վրայօր հետեւեալ յօդուա-
ծը հրատարակուած է Փարիզի խոսակցութեան
Տէրաօրացոյն մէջ :

«Այս վէճը թէպէտ երկրորդական կերէի
բաղդատութեամբ ուրիշ մեծ վէճերուն օրոց
վրայօր առայժմ ամենը զբաղեցաւ , այսու
ամենայնիւ Նիզիոյն ու շաղրութեանը արժանի
է թէ և մէկ կողմ ձգելու ալ ըլլամք մեր անմի-
ջական օգուտները Վիքիկէի այս մասին մէջ :
Քանզի ոչ միայն պարզապէս տեղական և սոցա-
նիական վէճ մը չէ որ Վիքիկէի մէջ ունեցած
մեր երկրին ամենէն մօտ կողմը , գեոքոնոմի-
ստութեամբ կամ զինու զօրութեամբ պիտի վեր-
ջանայ մօտ օրերս , այլև ընդհանուր քաղաքա-
կանութեան և սոցալիկ վէճայեցողութեան
խնդիր մըն է : Ստոր հարկ է որ անոր վրայօր
հօգ տարուի :

Տէրաօրացոյն , զինի յառաջ բերելու Վիքի-

կէին եղած բարբը Նիզիոյի գաղղիացուց
ձեռքը անցնելուն պատճառաւ , հետեւեալ կեր-
պիւ կը շարունակէ իւր յօդուածը :

«Այսինքն ևս , (առանց բաղդատելու այս եր-
կու արշաւանքը՝ այսինքն գաղղիացուց և սոցա-
նիացի ողը թէ ի մասին կարեւորութեանը և թէ
ի մասին անոնց գործադրութեան միջոցներուն)
Այսինքն ևս , կըսեմք , ուրախութեամբ կը կանգ-
նի երկար տևարութեան մը , և իւր իրաւանց ար-
դարութեանը վրայ վստահ ըլլալով , կը յանձնէ
իրեն առաջին պաշտօն իւր վերստին ծնեալ ծո-
վային զօրութեան զգալիութիւնը վրէժնիկ ըլլալու
վրէժնիկ և արիւնշէն թշնամանայ : Այնպէս
վրէժնիկութիւնը՝ առանց յառաջագոյն մօտ-
ծեալ խորհրդի մը կըլլայ , և առանց աշխարհ-
հակաութեան նպատակի , այսինքն եթէ յաղ-
թուած թշնամոյն իւր խոտմանը վրայ հաւա-
տարիմ միտումն գրաւական մը պահելու . դի-
տաւորութեամբ չէ , ով կրնայ մեղադրել Վաղ-
ղիոյ այս վրէժնիկութիւնը : (Իտալիոյ
Գաղղիան պիտի չմեղադրէ և ոչ իսկ Նիզիոյն) :

Ստորգ է որ Նիզիոյն չմեղադրէր եթէ աշ-
խարհակալութեան դիտաւորութեամբ չէ այս
պատերազմը : Սակայն պատերազմին գործուած-
ները չկրնար նախագուշակուիլ : Գաղղիան ևս
աշխարհակալութեան դիտաւորութեամբ չսխա-
լէր Նիզիոյի արշաւանքը . սակայն վախճանը աշ-
խարհակալութեան եղաւ : Եւ ահա այս պատ-
ճառաւ է որ Նիզիոյ կառավարութիւնը դժիւ-
րութեամբ կընկատէ զպատերազմը որ սկսե-
լու վրայ է Այսինքն և Ստորգի տեղութեանց
մէջ , մանաւանդ որ կախը այնպիսի տեղի մը ըն-
դարձակութեան վրայօր է որ Նիզիոյցուցի գի-
մացը կը յայտնուի . և Նիզիոյցի չէն ուղեր ամե-
նին որ Այսինքն զօրանայ յիշեալ նիզիոյն
գիմացի կողմը :

—Վիքիկէն ամոյս 21էն կը գրեն :

«Հանդարտութիւնը և ապահովութիւնը կը
տիրէ բոլոր իտալիոյ մէջ թէպէտև աստ և
անդ գոգոհները իրենց սոխրական եղած հրա-
պարակական ցոյցերը ի գործ կը ընեն : Եւ
գրութիւնները ընդհանրապէս և մանաւանդ
Իտալիոյ օրագիրները համամիտ են ի գոյն
զգիտաւոր (իշխանապետ) Ֆարինին , որ ամեն
կերպ միջոցներ ի գործ դրաւ Իտալիոյ ան-
դորութիւնը ապահովելու և Նիզիոյ կոմիտէին
սպաննողները պատժելու : Այսինքն պահպան
զօրաց կողմանէ , քանի մը հարկուր ստորագրու-
թեամբ շնորհակալութեան թուղթ մը գրուեցաւ
Ֆարինին իշխանապետին : Այս գրութեան մէջ
մեծագէտ կը գտնուին կառավարութեան ջանքը և
բարի դիտաւորութեան ջնջը համար այսորի-
սի ոճրագործութեան մը հետքը : Եւ յիշուի
այս դժբաղդ պարագայիս մէջ Բարմայի կառա-
վարութիւնը մեծ գործունէութեամբ վարուե-
ցաւ : Այս օրերս նոր բանտարկութիւններ ևս
եղան ըստ հրամանի գաւառաւորաց : Իաց յայտ-
մանէ Իտալիոյ քաղաքական ժողովը , ջանկարով
աներեւոյթ ընել ամեն նշանները սոխրական եղեռ-
նագործութեան որ պղծեց Իտալիոյ փողոցնե-
րը , կործանել առաւ զԻտալիոյ որուն վրած գը-
րած էին Նիզիոյ կոմիտէին կողմը գրուիլ :

«Իտալիոյ պաշտօնական օրագիրը կը հրատա-
րակէ թէ այս դժուրութեան երեսփոխանները
մեծ մարդասիրութեամբ ընդունուեցին Վաղ-
ղիացուց կայսերէն :

Խոսակցութեան Քոնստանտինոպոլ օրագրոյն հոկտեմբե-
րի 22 թուոյն մէջ կը կարդամք :

«Խոսակցութեան (բոլիցիա) պաշտօնական այս
օրերս քանի մը գրամաններ չարագործներ ձեռք
ձգեց : Այսինքն եղած հարցաքննութիւններէն ի-
մացուեցաւ թէ այս կեղծ գրամաթղթերը օտար
երկրի մէջ կը շրջանակն և բռնուող անձինքը ա-
նոնց տարածողներն են : Այս կերպիւ շատ հա-
զարաւոր կեղծ գրամաթղթեր շրջաբերութեան
մէջ գրուած է ի կոտորածի պոլիս և օստի-
կանութիւնը տախտիկ հաղիւ թէ անոնց մէկ
պղտիկ մասը կը գուռ ձեռք անցնելու :

«Ստորս գործակալ պիտի խօսիմք և աւելի
տեղեկութիւններ պիտի տամք այս բանտարկու-
թեան ց վրայօր : Սինի ցոյսօր , ըստ ինչոյ

ստիկանութեան պաշտօնէին , քան մը չգրեցինք
ի մասին այս գործոյն , վախճանով որ չըլլայ թէ
լուր առնուն այս գրամանները թեան մասնա-
կիցները , որոնք տախտիկ ձեռք անցած չեն :

—Նոյն լրագիրը իւր թուոյն մէջ որ ի 19-31
հոկտեմբերի , հետեւեալ յօդուածը կը գրէ :

«Իտալիոյ Վուալ սաստիկ զգուշութեան
ներ կընէ միշտ որպէսզի մայրաքաղաքիս մէջ և
կայսերութեան ներքին կողմերը հրատարակուած
օրագրութիւնները , առանց տարբերութեան
լիզուի և գաղափարաց , հեռու կենան ամեն
յարձակումներէ ընդդէմ օտար կառավարու-
թեանց որ իւր բարեկամներն և իւր գաղնակից-
ներն են , նմանապէս ընդդէմ պաշտօնական ան-
ձանց նոյն կառավարութեանց : Այս վախճանին
համար ի գործ դրած զգուշութիւնները իւր
արժանաւորութեանը վրայօր ունեցած արդար
գաղափարութեան յառաջ կուգայ , որ չնեղ
իրեն թոյլ տալ որպէսզի զրպարտութեամբ ա-
նարգէն կառավարութիւնները որոց բարեկա-
մութիւնը իրեն պատիւ կը համարի : Այնպէս
կերէի մեղ թէ Իտալիոյ Վուալ այս բանին
փոխարէն կրնայ յուսալ թէ այն մեծ տէրութի-
ւները որոնք միշտ մտերիմ համակրութիւններ
յայտնեցին իրեն համար , և որոց կառավարու-
թիւնները օրինաւոր զգուշութիւններով պատ-
պարուեցան ընդդէմ անկարգութեանց սոցա-
գրութեան , այն տէրութիւնները կըսեմք պիտի
հաճին , փոխադարձ արդարութիւն բանեցնե-
լով վասն Բարձրագոյն Վրան , ի գործ դնել այն
հայրական միջոցներ զորս հաստատած են ի-
րենց համար , առ ի արդեւուր զստութիւնը և
անուանարկութիւնը որ չկրնան անպատիւ չըն-
գայիլ կարգաւորուած օրագրութեանց մէջ :

«Ստոր լրագրութեանց վրայօր ամենին
քննութիւն չըլլար յառաջ քան զբաժանումն
նոցա օմանեան կայսերութեան մէջ , ուր ազատ
մուտ մը ունին : Այս հիւրաւորութիւնը , զոր
եւրոպական շատ կառավարութիւնները չեն ը-
ներ առանց սեղմիչ պայմանաց ոմանց , այս հիւ-
րաւորութիւնը կընեմք , նշանակութեան արժանի
է և կերէի մեղ թէ պէտք էր պարտաւորել ա-
մենէն անկախ գրագէտները և օտար լրագրա-
պետները չափաւորութիւն և արդարութիւն
բանեցնել եթէ կուղեն անկեղծաբար քննել
օմանեան կառավարութեան գործերը :

«Երբ Իտալիոյ Վուալ կը տեսնէ թէ ա-
ռանց ուշագրութիւն մատուցուելու այս ազա-
տութեանց , փոխանակ խոհեմութեան և զգու-
շութեան բռնութիւն կը բանեցնեն լրագրաց
մէջ , երբ իւր պաշտօնական ամենէն երեւելի և
սկիսածն անձինքը հրատարակաւ կամբաստան
ուին և կը վստահաւորուին , երբ իւր ազգային
հաստատութիւնները զորս աղէկ չեն ճանաչեր ,
կը գտնուեն անոնց անպիսի կերպ որ ապստամբա-
կան կամ յեղափոխական գործերը յառաջա-
գոյն արդարացնելու երեւոյթներ ունեն , երբ
կըսեմք այս բաները կը տեսնեն , կը պարտաւորի
այսպիսի ընթացքի մը անիրաւութիւն և վտանգ-
ները յիշեցնելու :

«Այս Իտալիոյ Վուալ չկրնար հրաման
տալ որ լրագրաց միջոցաւ վիճաբանութիւն մը
ըլլայ ուղղելու համար անթիւ զրպարտութիւն-
ները զորս կը նշանակեն , վանդի այս կերպիւ ըն-
դունած կըլլայ զվիճաբանութիւնը այնպիսի
պայմաններով և այնպիսի կացութեան մը մէջ ,
զոր ոչ ոք կառավարութիւն՝ որ և իցէ պարագայի
մը մէջ արժան չհամարեցաւ ընդունելու :

Հաւելան կը գրեն թէ Հռոմի աթոռոյն կող-
մանէ Սիլվադեոն մէջ հօգեւոր հովիւ յուզար-
կուած գերապատիւ Վրանէ կայսկապետը , որ
մօտ օրերս Տիարալէքիւրէն կը վերադառնայ եղբոր
ճանապարհին աւաղաններու հանգիստէն է . որ
զինքը կը զօրակուէ ետեւ չարաչար կերպիւ ծեծե-
րեն : Յիշեալ հօգեւոր հովիւն՝ այս աղետալ
գէպքէն երկու օր ետեւ վախճաններ է Նիզիոյ
մօտ գեղի մը մէջ :

—Իտալիոյ Հաւելան կը գրեն թէ նոյն քաղա-
քին մէջ գիշերով և ցորեկով աշակերտ առնե-
լու համար մեծ գպրոց մը բացեր են սուրբ Նի-
րուսաղէմի լատին քահանաները : Այս գպրոցին
սկզբնաւորութիւնը մեծ հանգիստ կատարուեց

է, ուր ներկայ են եղեր Վարդիոյ, Սարգսիւնի
և հաւանական հիւսիսայինները, նմանապէս գնդա-
պետ Իսմէր փաշան և ուրիշ երեւելի անձինք։
Վարդիոյ վերադարձը վերապատուելի Պերնար
տ'Օրլէան քահանայն պարագայիս յարմար առե-
նախօսութիւն մը ըրեր է լեզուաբարձութեան
և ուսմանից հարկաւորութիւնը և անոնցմէ ծա-
գած բարիքը բացատրելով։ Արդէն աշակերտաց
թիւը 60ի հասեր է օրոնք պիտի սովորին գաղ-
ղիներէն, իտալներէն, արաբներէն և թուրքերէն,
նմանապէս ուրիշ հարկաւոր ուսմանընէր։

ԳՈՍՏԱՆԻՆԻՍՏԱՆԻ ՊՈԼԻՍ, 28 ՀԱՅՏԵՄԲԵՐԻ

Բարձրագոյն Սեփարդոսիւն ազգասի-
րական առաջարկութեանը համեմատ, ահա-
թեան քաղաքական կառավարութեան կերպին
վայցօք քննութիւններ և նոր բարեկարգութի-
ւնը հաստատուելու վրայ են։ Այս կարեւոր
գործը համար յաճախ փորձաւորներ կը լինեն
Բարձրագոյն Պոլսը, և մօտ օրերս մասնաւոր
յանձնաժողովներ (քովինս) պիտի հաստատուին
իւրաքանչիւր պաշտօնատան վերատեսչին բարձր
հսկողութեամբ, որպէսզի ամենէն օգտակար
միջոցները ընտրուին և ի գործ դրուին։

Այսպէս Կոստան հրովարտական, Սեփարդոսիւն նա-
խորդ ընդհանուր կառավարիչ Վայիտ փաշան
նոյն պաշտօնի վրայ պիտի երթայ։

Վրացական նախորդ տուժարակալ (տէֆթեր-
տար) թէֆթեր-Պէր Վարինի տուժարակալ ան-
ուանեցաւ, և Վրացական տուժարակալութեան
պաշտօնը Հաֆիտ էֆենտին յանձնուեցաւ որ
կարինի նախորդ տուժարակալն էր։

Այսինքն նախորդ կուսակալ Արիֆ փաշան
անցեալ շաբթու հասաւ ի կոստանդնուպոլիս
Վրացական ծանադարհաւ։

Արիֆ փաշան, որ մօտերս կարինի ընդհա-
նոր կառավարիչ կարգեցաւ փոխանակ Արիֆ
փաշային, անցեալ շաբթի օրը մեկնեցաւ իւր
պաշտօնին երթալու։

Վապուրի էֆենտին, որ կայսերական գոր-
ծակալի պաշտօնին կիրիտ գացած էր նոյն կող-
մէն մէջ պատահած խռովութիւնները հան-
դարտեցնելու համար, իւր պաշտօնը յաջողու-
թեամբ կատարելէ ետեւ, ամսոյս 23ին վերա-
դարձաւ ի մայրաքաղաք։

Այս օրը Կոստան բարձրագոյն Սե-
փարդոսիւն Վրացական Սեփարդոսիւն ընկե-
րութեան շտաբանով մը մեկնեցաւ Ալեքսան-
դրիա երթալու։

Վարդիոյ դեսպան ֆեմալիայի մօտիւ թու-
ղիւնէ հաճեցաւ դրամական օգնութիւն մը ընել
փասն շինութեան Բուհաց եկեղեցւոյն որ ի
Թարաբիս և փասն աղքատաց յիշեալ գեղին։

Ամերիկայի Սիւրբալ շահանգաց դեսպան
միտր Վուրլէմ, ընկերութեամբ իւր գերդա-
տանին, անցեալ շաբթու Զանապարհորդեցաւ
Լոսթը և Լոսթիպոս երթալու, իրեն տեղը փո-
խանորդ ձգելով միտր Պրուէն որ դեսպանա-
տան խորհրդի քարտուղարն է։

Արիֆ փաշային ընկերութեանը մօտերէրս
նոր շտաբան մը եկաւ Վրացական Պէր-
տ'Օրլէան, որ Պոսֆորի մէջ երթեկեկութիւն ընե-
լու սահմանուած է։

Արտանդնուպոլսոյ Ռեմ օրիւն գաղղիներէն
լրագիրը, որ տալաքուութեան օրինաց դէմ ըն-
թացք մը ունեցեր էր քանի մը անգամ, կատա-
րելագոյն խափանուեցաւ և յետ այսորիկ պիտի
չհրատարակուի։ Բայց Լեֆէր Զեքէլ անգղի-
արէն լրագիրը, որ նմանապէս օմանեան կա-
ռավարութեան հրամանաւր դադարած էր, առ-
տօնութիւն ունեցաւ նորէն հրատարակուելու,
խոստմամբ ձգելու հնարանդեղու Լոսթըութեան
ստալարութեան օրինացը։

Այսինքն պաշտօնական կերպիւ պատերազմ
հրատարակած ըլլալով Սարգիսի դէմ, այս երկ-
րին նաւահանգիստները, հոկտեմբերի 16-28էն
ի վեր պաշարուեր են ըստ յայտարարութեան
Ապանիոյ կառավարութեան։ Բարձրագոյն Պոլ-
սը այս շաբթու հեռագրական գծին ընդունե-
ցաւ այս լուրը Ստամբուլէն։

ՔԱՆԱՔԱՆԱՆԻՔ

Չմիւնիս, 30 Հոկտեմբերի։

Անցեալ շաբթի օրը Վրացիոյ դեսպան ֆեմ-
ալիայի սրբ շէնքի-Այլթըն Պիւլլէր հասաւ
Իզմիր անգղիական պատերազմական շտաբանով
մը։ Վրացի Սեփարդոսիւն Վրացական շտաբան-
ութեանը միտր Պէրտ'Օրլէան փոխարեւ շտաբան-
ութեանը համար։ Նմանապէս Իզմիրի կուսակալ
ֆեմալիայի Սեփարդոսիւն փաշան և ուրիշ երեւելի
անձինք խորին Վսեմութեան գալուստը շնորհա-
ւորելու գացին։ Այլ լեզուաբարձ միտր Հայտ
Վրէրը խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Վրացիոյ
դեսպանին հետ ի վերայ գործող երկաթէ ճա-
նապարհին, որ խոստացաւ նմա անձամբ երթալ
ու տեսնել երկաթուղւոյն շինութիւնը։ Սրբ
Հէնքի Պիւլլէր ցամաքը երկրով, Վրացիոյ հիւ-
պատոսարանը գնաց և կէսօրէն ետեւ ընկերու-
թեամբ մեծարգոյ հիւպատոսին և իւր պաշտօ-
նատարաց, պաշտօնական այցելութիւն մը ըրաւ
երկաթուղւոյն և ուր ընդունուեցաւ ի պաշտօ-
նատարաց երկաթէ ճանապարհին, որ են միտր
Սոյլթըր Համնա, միտր Հայտ Վրէր, միտր
Սէրէտիթ, գնդապետ Ռէշիտ-Պէյ Լայլէ։

Սիտր Սէրէտիթ ճարտարագետը բացատ-
րեց փեմալիայի դեսպանին գլխավորութիւնը եր-
կաթուղւոյն։ Նորին Վսեմութիւնը քատ քատ
աչքէ անցուց կայարանին (օթաթիւն) շինութիւնը
և ուրիշ պատուական շէնքերը, որոց վրայ իւր
գոհունակութիւնը յայտնեց։

Սրբ Հէնքի Պիւլլէր հրաւիրուած ըլլալով,
հաճեցաւ Պոլսի միտր Սարգիսի Վուրլէ
թալ անգղիացի երեւելի փաշապետին տունը
ձաշ մը ընել և մեր կուսակալին այցելութիւնը
հաղորդանքով, ու քանի մը ուրիշ գլխաւոր
տեղեւանք պարտնէ ետեւ, երեքշաբթի օրը
վերադարձաւ ի կոստանդնուպոլիս։

Հայտնի է որ կայսերական յանձնաժողով
(քովինս) մը հաստատուած է իզմիրի մէջ եր-
կաթուղւոյն հարկաւոր եղած գեղիները իրենց
տէրերէն ըստ օրինաց, ծախու առնելու հա-
մար։ Այս յանձնաժողովին մէջ մինչև ցայսօր
միտր Մեմա Վուրլէրը երեւելի փաշան էր ի կող-
մանէ Վրացի երկաթուղւոյն ընկերութեան,
բայց ըստորում զանազան գանգատներ պակաս
չէին անոր դէմ ի կողմանէ հասարակութեան,
այս պաշտօնը անորմէ առնուեցաւ և միտր
Հայտ Վրէրին յանձնուեցաւ, որ յետ այսորիկ
պիտի ներկայացնէ զնոյն ընկերութիւնը յիշեալ
յանձնաժողովին մէջ, համեմատ հրամանաց ըն-
կերութեան կառավարութեան ժողովին որ ի
Լոսթը, Այս նոր պաշտօնը պատիւ կընէ միտր
Հայտ Վրէրին, որ երկաթուղւոյն շինութիւնը
միտր Զեքէլ (անգղիացիներէն) միտր Սեփարդոսիւն
սեւ Վրէրէրէն երեւելի փաշան է, և ամենեւին երկաթուղւոյն շինութեանը։

Անցեալ շաբթի օրը Վրացի յանձնաժո-
ղւոյն նախաձեռնեց պաշտօնական կերպիւ գացին
քաղաքի կուսակալ ֆեմալիայի Սեփարդոսիւն
փաշային ներկայացնելու համար երկաթուղւոյն
ընկերութեան նոր երկաթուղւոյն, զոր շտաբան
կըզուլեն իւր արգարտութիւնը զգացմանցը և իւր
բարութեանը համար։

Երկաթուղւոյն հարկաւոր եղած գեղիները
իրենց տէրերուն ձեռքէն, ըստ օրինաց, ծախու
առնելու համար հաստատուել յանձնաժողով
այսօրուան օրս հետեւեալ կերպիւ բազկացեալ է.

Գնդապետ Ռէշիտ-Պէյ կայսերական գոր-
ծակալար և նախագահ ժողովին։

Սիտր Հ. Վրէր երեւելի փաշան ընկերութեան.

Սոստաֆա էֆենտին երկրորդ գործակալար.

Լոսթը-Պէյ Լոսթի միտր.

Շէֆթէ Էֆենտին արքունի տեղերաց միտր.

Սէփարդոսիւն հաճի Սէփարդոսիւն էֆենտին.

Տեղապահ ժողովին անդամ.

Շաբթի օրը քիւր Կանաք անդամ քաղա-
քական ժողովին փասն Բուհաց աղղին։

Սոսիւ կուսակալ Փրանք, որ Կ. Պոլսոյ
Բուհաց գեղականատան խորհրդի քարտուղար
է, անցեալ շաբթու իզմիր հասաւ, Բուհաց
հիւպատոսի պաշտօնը վարելու։

Պայծառ օրերը շարունակուեցան մեր վերջի
թիւէն ի վեր, թէպէտ երկրորդ մշակուելու
համար, անձրեւի մեծ կարօտութիւն ունի։ Վա-
րեքաղաքար երկէ և այսօր անձրեւաբեր ամ-
պերը կը իջուին մթնոլորտին մէջ։

ՊԱՀԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

Հոլանդի-Գերմանական։

Ինչու համար հիւանդութիւնները աղետալի
փախճան կուենան։

Վասնզի փոխանակ անոնց պատճառաւ ուղղորդութիւն մա-
տուցանելու, անոնց արդիւնքը կը զննենք և փոխանակ ուղղա-
կի անոնց արմատը. ջնջելու, միայն հետեւութեանց հոգ կըսա-
նիք։ Հոլանդի-Գերմանական ներգործութիւնը կատարելա-
պէս այս գրութեան հակառակ կերպիւ կազմէ. այսինքն մար-
մնոյն գաղտնի գործարաններէն և արեւն շրջաբերութեան
կատարել արտաբեր և վստակար նիւթերը, որոնք բորբոքուե-
ցաւ, ջերմ, Թուրքիոյ և Ֆիլիպինական նաւագուծ կըստ-
ճառեն և այս կերպիւ հիւանդութեանց արդիւնքը ջնջուե-
լով, անոնց հետեւութիւններն ալ աներկոյթ կըլին։ Սո-
սիւրական գեղերը Ժամանակաւոր աղէկութիւն մը միայն կը
պատճառեն հիւանդին, փոխ այս դեղահատերը, ընդհանրապէս
յարմատոց տի կը ջնջեն հիւանդութիւնը։

Վատագուծութիւն սովորաբար յառաջ կուգայ ջնջին
անկարգութիւններէ. որոնք սրտին գործողութիւնը կը լարա-
կեն և մեր կենդանական բոլոր կարգը ամենը մեկտեղ կըստ-
նեն։ Այս պատճառաւ դեղահատերը ջնջին գրութեան (սիւ-
թիւ) կը լարահաստանեն, թէ և արեւած լըսցի և անոնց
թիւնը և միտր կըզորացնեն այնպիսի դեղերով, որ ուր
միւս ամէն դեղերը բան մը չեն կրնան ընել։

Երբ հիւանդութեան և մահը
Երբ (գաղա ճիշդ) հիւանդութիւնները և մահը շատ
անգամ ամենատանտիկ ցաւեր կը պատճառեն։ Որքան անձինք
արդեօք այս ցաւով վնասեցաւ ըլլալով, չեն գիտեր թէ ինչու
լու միջոցները, որոնք իրենց մօտը կը գտնուին։ Եթէ այս դե-
ղահատերէն քանի մը հասարակական ըլլային, ինչպէս որ նշե-
նակուած է իւրաքանչիւր ծանուցագրին մէջ, առանձին պիտի
պատուէին իրենց ցաւերէն և շիւտապէս իրենց ջանքերը,
այնքան ինքնապէս մարդոյ մարմինը, կրնան քիչ Ժամանակաւոր
մէջ ջնջուիլ այս դեղահատերը գործածելով։ Ինչպէս որ ապա-
ցուցուեցաւ բազմաթիւ օրինակներով։

Վատագուծութեան փախճան։

Եթէ կանայք հոգ չենն ըստ փախճանի գաղափարն առնելու
այն փախճան և վնասար հիւթաց բազմութեանը երբ որ անոնց ըն-
թացքը քաղաքէն է իրենց տուրքութիւնը և կենդանի իսկ ա-
նոնց կը ջնջուի կատարել իրենց հիւանդութիւնը։ Այս ամէն փոխ-
գաւոր փախճան հաստատուն գաղափարը Հոլանդի-Գերմանական
է և այս դեղահատով կանայք կրնան իրենց փախճանը փախ-
նալ (սա քիւր) անհասկնալով անոնց անցնել և իրենց առաջ
ընթերցել վնասել։ Այս դեղահատերը օգտակար են նաեւ կանայց
վերաբերեալ ամէն հիւանդութեանց և խորագրութեանց որ կըստ-
նան իր կատարել հասակին մէջ։

Չպատուութիւն և տխրամտութիւն։

Հոլանդական անձինք ընդ իրենց այս տեսակ անհասկնալութեան
իր օրինակին, որ անոնց անց անգիտելի հիւանդութեան և
չեն գիտեր իրենց ցաւերը թէ ինչու իրենց հիւանդութեանը, որ
ինչ այսպիսի դեղահատով մէջ Հոլանդի-Գերմանական շատ ան-
գամ միջոցներով իրենց անհասկնալութեանը և անոնց շտաբանի գոր-
ծածութիւնը այս պատճառաւ գեղահատերը հոլանդական զգուշա-
վութեան ի կերպիւ, իսկայն կը ժնջէ տեղեւանքները դեղահատով
որով և հիւանդ ըլլան։ Ուրիշ ջնջին գաղափարը (սիւթիւ) կը
զնջուի և հիւանդ գաղափար իր անհասկնալութեանը կըստնայ։

Այս դեղահատերը յատկապէս խիստ օգտակար են վնաս-
յետագայ հիւանդութեանց։

Չպատուութեան ջնջին (Ֆիլիպին Էնթիլիթիս)։ Հոլանդա-
կութեան (սիւթիւ)։ Մաղապիս ջնջին (Ֆիլիպին պիւթիւ)։
Իսիթ (քիւր)։ Ցաւը որովայնի։ Թուրքիական և իսլա-
մական ուսուց և Օսիկ (երանձն)։ Վանայց անհասկնալ օրինաց
անկարգութիւնը։ Ուսուցաւութիւն (նիւրիս)։ Գլխացաւու-
թիւն։ Բորբոքութեան։ Դաւալ (սարլը)։ Երկաթաձեւութեան
թիւն և Տեղապահութեան (մալար)։ Զօղապահութեան
(ընթերցել)։ Միզարգեցութեան։ Պարանոցի ցաւ և քաղ-
կալ ինչ միջանոցի։ Սոսիւր (գիւթիւ)։ Սեփարդ (իւթիւ)։
Ամէն տեսակ որդերը (սոլոլան)։ Արդիւնքներն անհասկնալ
Այս դեղահատերը, որ կը ջնջեն գանձը գանձին անձ-
նական վերապահութեամբ, անոր ընդհանուր գործարանաց
մէջ կը յանձնուին ի Լոսթը Սեփարդոսիւն կողմէն թիւ 244,
և ի Կոլ Էրթ Մայիսէն Լէն թիւ 80։ Իսկ ուրիշ եր-
կրները, իւր գործարանաց քով կը յանձնուին արդ անհասկնալ
հետեւեղներն են. Իզմիր Իթար Էնթիլիթի, և մօտ Բուհ
Էթիլը, որ Փարմալ արմատ անոնց դեղահատերն իսկանութիւն
տէրն է. Կ. Պոլսի Ա. Սեփարդ և Ֆ. Տեղապահութեան, Ալեք-
սանդրիա Ֆ. Բէրլին, Իսթաթի Կոլարի, Բիսի կըզնի Տ.
Սեփարդի, Մալմա Է. Սիւր, Պարթէ Էթիլը Վալայց։

Յիշեալ դեղահատից տուրքը զանազան մեծութեանը են
և կը վաճառուին 9, 22, 35, 88, 176 և 264 դրամով իւրաքան-
չիւրը, և ամէն մեկուն մէջ հայերէն լեզուաւ ծանուցագիր
մը կայ, որ այս դեղահատից գործածութեան վրայ քաղաքա-
մասն տեղեկութիւններ կուտայ։

Իսթաթի-Կոլարի քաղաքի,

Վրացի Կ. Պաշտարանէն։